

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

В статті представлено підсумки аналізу стану розвитку системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні, в цілому, і органах виконавчої влади, зокрема. Ключові слова: державний внутрішній фінансовий контроль.

В статье представлены результаты анализа состояния развития системы государственного внутреннего финансового контроля в Украине, в целом, и в органах исполнительной власти в частности. Ключевые слова: государственный внутренний финансовый контроль.

The article presents the results of assessment the public internal financial control in Ukraine in general and in the executive branch, in particular. Key words: state internal finance control.

Постанова проблеми. Економічні процеси, що відбувалися останніми роками в Україні сприяли підвищенню значимості бюджетних ресурсів, а відповідно і посиленню ролі державного фінансового контролю, як невід'ємної складової фінансової системи країни, в цілому, та засобу підвищення ефективності витрачання ресурсів, зокрема. Зростання кількості порушень за останні роки в фінансово-бюджетній системі свідчить про низький рівень фінансово-бюджетної дисципліни в Україні. Більшість порушень пов'язані з неефективними управлінськими рішеннями, виявити і усунути які іноді досить важко, а інколи і неможливо, як і відшкодувати втрачені в результаті таких рішень ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про необхідність реформування системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні відповідно до європейських стандартів сьогодні наголошується в роботах таких науковців як: Олійник Д., Удачина І., Микитюк І., Кирій С., Федченко Т., Сухарева Л. та ін. З метою наближення державного внутрішнього фінансового контролю до європейських стандартів його організації в травні 2005 Кабінетом міністрів України було схвалено Концепцію розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року [2, 3]. Протягом останніх п'яти років відбувалося поступове реформування державного внутрішнього фінансового контролю за даною концепцією, проте тільки перше півріччя 2010 року відзначилося активізацією співпраці контрольно-ревізійних органів із міжнародними інституціями з метою реформування вітчизняної системи державного внутрішнього фінансового контролю.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Посилення контролю на практиці не завжди приводить до зростання ефективності фінансово бюджетних рішень та збільшення обсягів повернення коштів від неефективних управлінських рішень. Пошук точки оптимальності у співвідношенні „здійснення контролю – збільшення ефективності” на сьогодні є одним з основних завдань реформування системи державного фінансового контролю як в Україні так і за кордоном.

Метою статті є аналіз останніх досягнень в системі внутрішнього державного фінансового контролю за перше півріччя 2010 року, визначення пріоритетів розвитку внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та напрямків їх гармонізації.

Виклад основного матеріалу. В європейському розумінні державний внутрішній фінансовий контроль повинен забезпечити належне управління державними фінансами і розглядається як сукупність трьох складових: внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та їх гармонізації [1]. Внутрішній контроль представляє собою управлінський процес і здійснюється в кожній структурній одиниці за принципом безперервності при вивченні всіх операцій. Сьогодні спроби наближення внутрішнього контролю у вітчизняних органах державного управління до сучасних норм внутрішнього контролю розвинутих європейських країн залишаються не достатньо ефективними, оскільки у вітчизняній практиці поняття внутрішнього контролю зводиться виключно до здійснення ревізійної діяльності, і аж ніяк як процес, що базується на принципах відповідальності та підзвітності керівництва. В свою чергу, внутрішній аудит передбачає створення в кожному органі державного сектору функціонально незалежного підрозділу внутрішнього аудиту, з метою допомоги керівникам в управлінні. В сучасних умовах розвитку державного фінансового контролю відбувається ототожнення діяльності окремих контрольних підрозділів з внутрішнім аудитом, хоча це є не вірним, не відповідає європейським нормам і нормам вітчизняного законодавства на чому наголошують й самі органи ДКРУ.

Як показують результати аналізу стану системи державного внутрішнього фінансового контролю, незацікавленість керівників центральних органів виконавчої влади у дієвій внутрішній контрольно-ревізійній роботі та недостатньому розумінні керівниками своєї персональної відповідальності за діяльність та досягнення мети очолюваних ними органів, знижують ефективність внутрішньої контрольно-ревізійної роботи в системі центральних органів виконавчої влади [1].

Створені в виконавчих органах контрольно-ревізійні підрозділи у більшості випадків не дозволяють в повній мірі охопити всі сторони діяльності таких органів. Сьогодні самі органи ГКРУ, які діють у встановленому порядку [4], наголошують на незадовільному стані контрольно-ревізійних заходів у окремих органах виконавчої влади [1]. Так, наприклад про погіршення стану контрольно-ревізійних заходів наголошується щодо Міністерства освіти України, де охоплено такими заходами 4.1 % підконтрольних суб'єкти. При цьому, як свідчать дані звітів, із року в рік ситуація погіршується, що в першу чергу пов'язане з відсутньою реакцією на порушення попередніх років. Не зважаючи на низький рівень охоплення підконтрольних суб'єктів за результатами проведених перевірок спостерігається виявлення порушень бюджетного та фінансового законодавства, що дозволило контролюючим органам сформулювати вимоги для покращення стану внутрішньої контрольно-ревізійної вимоги в органах міністерства освіти України.

Досить негативно на ефективність діяльності контрольно-ревізійних органів впливає і часта зміна керівників контрольно-ревізійних підрозділів. За даними

органів ДКРС за перше півріччя було звільнено близько 38 % керівників контрольно-ревізійних підрозділів центральних органів виконавчої влади [1]. Негативно впливає на якість контрольно-ревізійної роботи і професійний склад працівників. Постійні кадрові зміни не дозволяють забезпечити високу кваліфікацію кадрового складу і відповідно відображається на якості звітних даних. Про це свідчить той факт, що близько 75 % поданих звітів за перше півріччя містять помилки різного характеру та збільшилася кількість звітів зданих з порушенням встановлених строків.

Про результати роботи децентралізованих підрозділів інспектування свідчать дані звітів контролюючих органів подані до органів статистики. Так за даними аналізу таких звітів результативність контрольно-ревізійної роботи зросла на 2,5 % у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року. Аналіз звітності свідчить, що 99,5 % показників традиційно формується за результатами роботи 5 – 6 органів, а сукупні результати роботи решти – майже 50 органів – складають лише близько 0,5 % показників [1]. В результаті виявлених порушень близько 20% складають порушення, що не призвели до фінансових втрат, всі інші спричинили втрати фінансового і матеріального характеру.

За даними звітності органів ГКРУ втрати в першу чергу пов'язані з виявленням недостач і становлять 87,9% всіх порушень, що призвели до втрат, всі інші це: втрати пов'язані з недоотриманням фінансових ресурсів – 4 %; нецільові витрати – 1,2 %; незаконні витрати – 6,9 %. За результатами аналізу порушень виявлених відомчими ревізорами, можна зазначити, що більшу частку з них можна попередити шляхом своєчасного і ефективного проведення контрольних заходів. Одним із засобів підвищення ефективності і дієвості відомчого контролю, на думку контролюючих органів, є перехід до проведення його на підставі аналізу ризиків в діяльності підконтрольних суб'єктів, розробки уніфікованої типології фінансових порушень з метою чіткого розмежування фінансових шахрайств від бухгалтерських помилок [1].

За результатами аналізу підсумків аудиту стану контрольно-ревізійної роботи в системі центральних органів виконавчої влади можна відмітити в якості основного недоліку відсутність належної внутрішньої контрольно-ревізійної роботи за дотриманням фінансово-бюджетної дисципліни, збереженням та використанням державного майна. Так дана тенденція спостерігається в таких органах як: Держкомпідприємництво, Держгірпромнагляд, Держкомветеранів, Міносвіти та Держкомстат.

Аналіз діяльності Центрального підрозділу гармонізації ГКРУ свідчить що в першому півріччі 2010 року активізувалася міжнародна співпраця. Так, зокрема, як наголошується у звіті про стан розвитку внутрішнього фінансового контролю ГКРУ підготовлено проект Плану міжнародного співробітництва у сфері реформування на 2010 рік, в якому чітко розмежовано заходи співпраці з усіма закордонними партнерами та визначено пріоритетні заходи у сфері реформування державного внутрішнього фінансового контролю. В результаті такої співпраці, в першому півріччі 2010 року проведено масштабні заходи щодо вирішення основних проблем державного внутрішнього фінансового контролю. Так, зокрема,

здійснено ряд заходів з метою впровадження в державному секторі внутрішнього аудиту. За результатами спільної роботи Головного контрольно-ревізійного управління та Польсько-української фундації співпраці ПАУСІ, польською стороною надається допомога на регіональному рівні таким областям як Дніпропетровська, Львівська, Миколаївська та Чернівецька щодо запровадження внутрішнього аудиту шляхом реалізації пробних проєктів. Крім того з метою вирішення ряду проблемних питань державного внутрішнього фінансового контролю, в рамках співпраці з міжнародними організаціями, проведено ряд заходів організаційного, методичного та іншого характеру.

Висновки. Таким чином, аналіз стану державного внутрішнього фінансового контролю свідчить про не задовільний стан його організації і ефективності в Україні. Але спроби реформування з урахуванням вітчизняних особливостей контрольного процесу в державному секторі та досвіду європейських розвинутих країн впроваджуються в практику. Активна участь у гармонізації міжнародних партнерів, на нашу думку, сприятиме підвищенню рівня відповідності внутрішнього державного фінансового контролю стандартам європейських країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт про стан розвитку державного внутрішнього фінансового контролю в Україні за I півріччя 2010 року [Електронний ресурс] : від 5 серпня 2010. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article>. – Офіційний сайт Головного контрольно-ревізійного управління України.

2. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2005 № 158-р. – Режим доступу: http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article?art_id=50176&cat_id=43247. – Офіційний сайт Головного контрольно-ревізійного управління України.

3. План заходів щодо реалізації положень Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2009 № 1601-р. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru> – Офіційний сайт Головного контрольно-ревізійного управління України.

4. Порядок проведення внутрішньої контрольно-ревізійної роботи в системі центрального органу виконавчої влади [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 06.01.2010 № 2. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru> – Офіційний сайт Головного контрольно-ревізійного управління України.